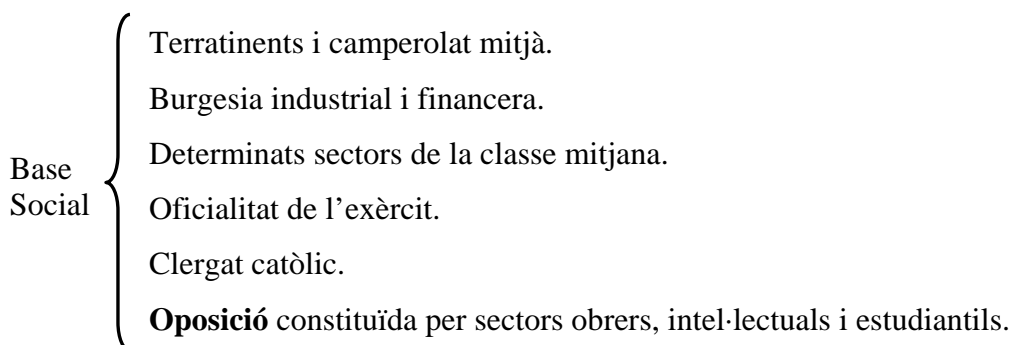
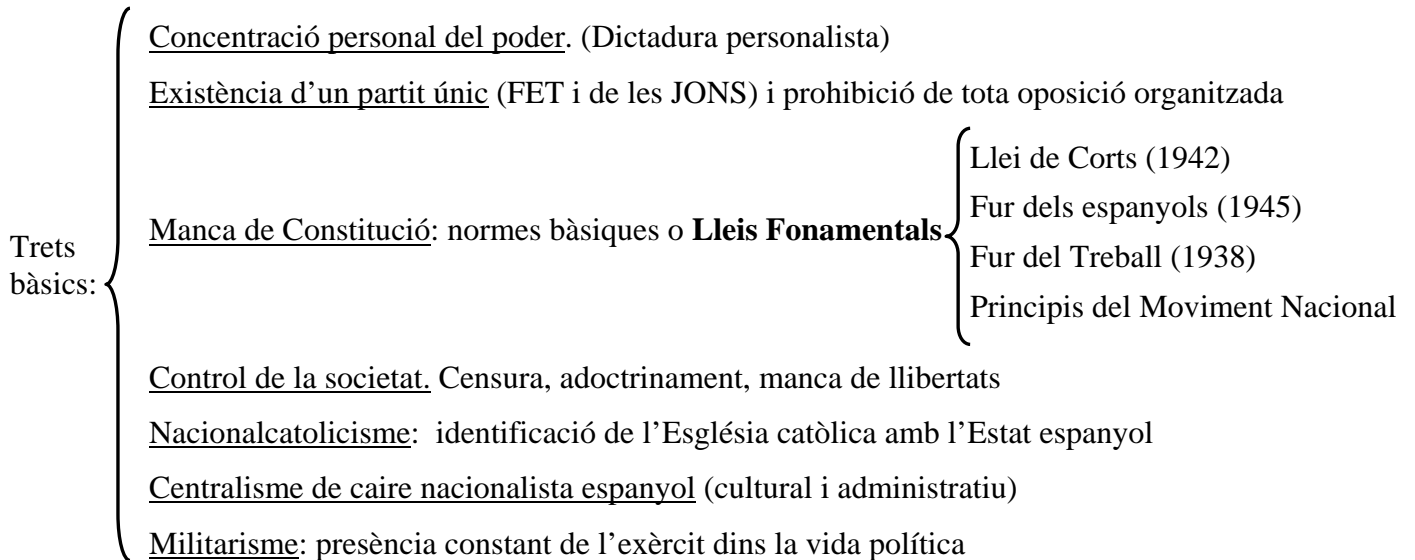
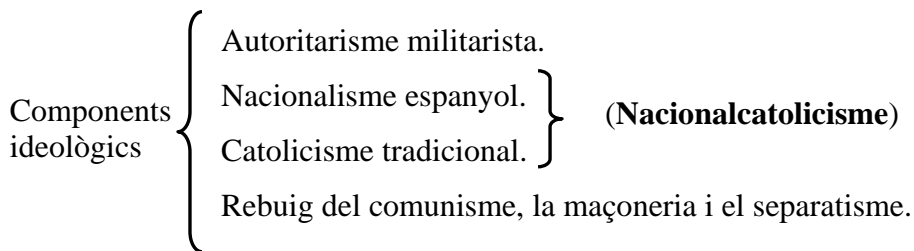
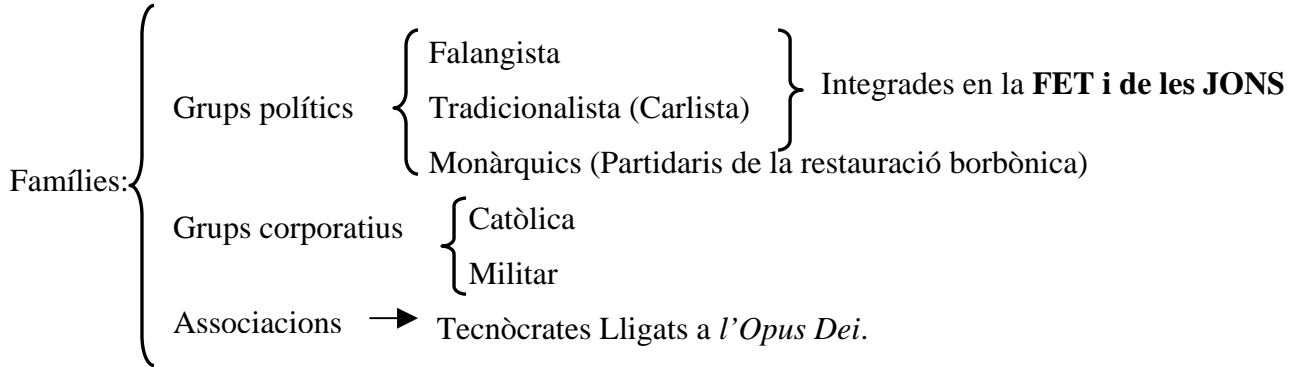

Tema 12. El franquisme (1939-1975).

1. El franquisme: ideologia i bases polítiques i socials.

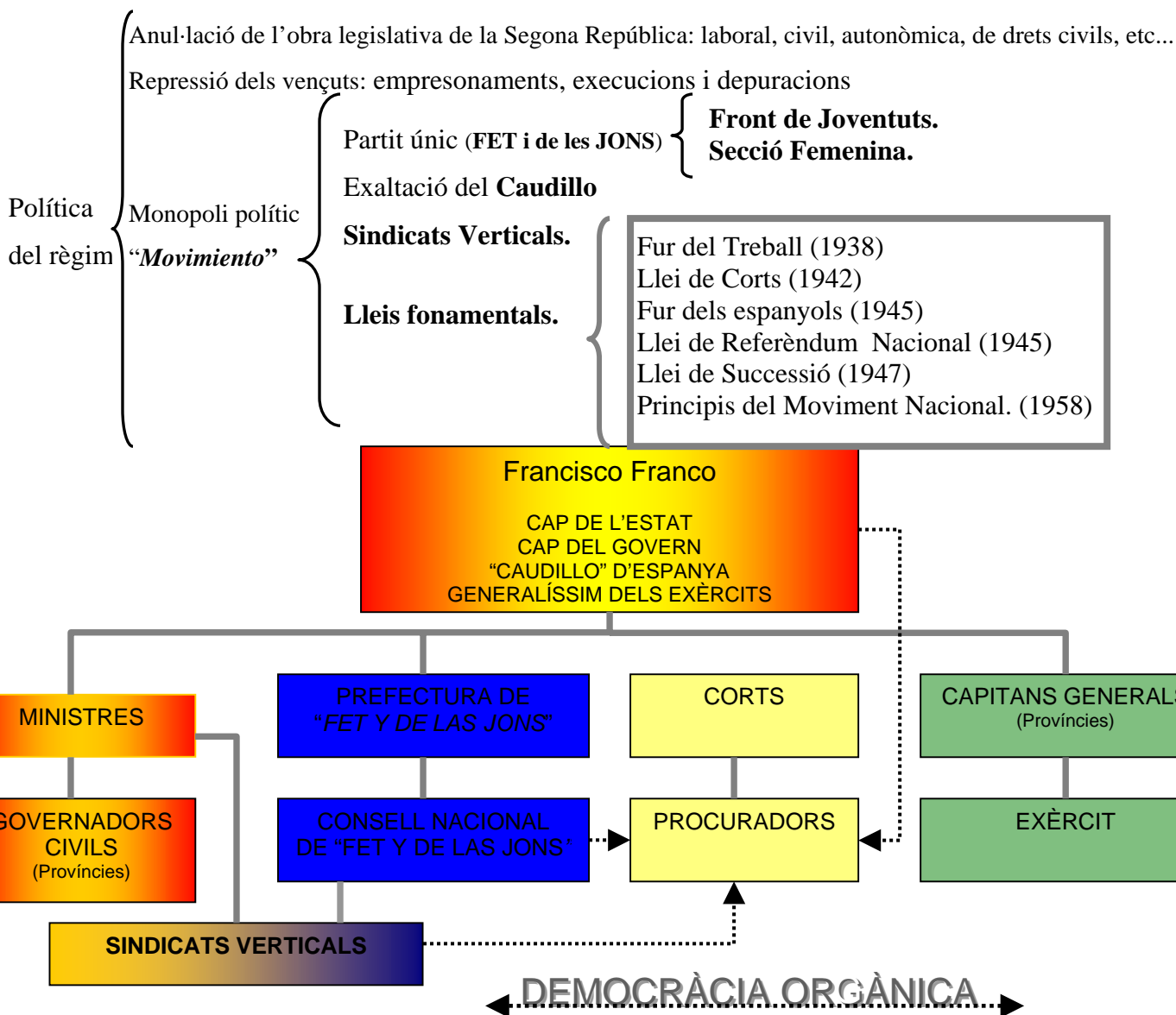
- Règim autoritari de caràcter conservador marcat pel personalisme del dictador.
- Els primers anys predominaven els elements típicament feixistes.
- A partir de 1945 (final de la 2a Guerra Mundial), s'inicià una suavització dels aspectes feixistes del règim.
- El poder del règim es va manifestar en tres autoritats: civil, militar i eclesiàstica.
- Coexistència de diverses influències (**famílies**) arbitrades per Franco.

2. POSTGUERRA I PROCÉS D'INTITUCIONALITZACIÓ DEL RÈGIM (1939-1959).

2.1. La política oficial del primer franquisme. L'estructura del nou Estat

- Entre 1939 i 1945 el franquisme fou un règim típicament totalitari de signe feixista.
- Important influència dels sectors de Falange.
- Destacà la figura de **Ramón Serrano Suñer**.

2.2. Oposició, exili i repressió.

- Exili: Abandonen el país uns 500.000, la majoria tornaran a Espanya, altres —> França, Mèxic.
- Repressió
 - Empresonaments, depuracions i execucions de partidaris de la República.
 - Llei de Responsabilitats Polítiques (1939)**
 - Llei de Repressió del Comunisme i la Maçoneria (1940)**
- Oposició
 - Reorganització de les forces d'esquerra a l'exili i a la clandestinitat.
 - Vagues a Catalunya (1945) i el País Basc (1947), d'usuaris de tramvies a Barcelona (1951)
 - Moviment de sectors monàrquics a favor de **Juan de Borbó**.
 - Activitat del **maquis** i intent d'invasió de la vall d'Aran.
 - A finals dels anys 40 l'oposició entrà en crisi. —> Repressió i consolidació de la dictadura.

2.3. Espanya davant la 2GM (1939-45) i l'aïllament internacional (1945-1950)

- El setembre de 1939, amb la invasió de Polònia per l'Alemanya nazi s'inicià la Segona Guerra Mundial
- El 1939, Espanya es declarà **neutral** mostrant una oberta simpatia per les potències de l'eix.
- El 1940, davant dels èxits alemanys s'adoptà l'**estatut de "no bel·ligerància"**.
- El 1941, Franco envià al front rus una divisió de voluntaris per lluitar contra els soviètics ("**División Azul**")
- A partir de 1943 les victòries dels aliats forçaren el règim espanyol a tornar a la **neutralitat**.
- Es repatrià la **División Azul** amb l'objectiu d'atenuar les conseqüències que podia tenir la derrota Alemanya.

Finalitzada la guerra (1945) s'inicià l'aïllament internacional del règim (1945-1950)

- Les potències vencedores condemnaren el règim espanyol i el govern francès tancà la frontera amb Espanya
- S'impedí l'ingrés d'Espanya a l'**ONU**.
- Es retiraren els ambaixadors a Madrid, excepte els d'Argentina, Portugal, Irlanda, Suïssa i el Vaticà.
- L'oposició al règim va incrementar les seves esperances d'un possible retorn de la democràcia.
- S'organitzen mobilitzacions populars d'adhesió al *Caudillo*.

- Es prenen mesures per millorar la imatge del règim {
 - Corts** (reunides el març de 1943)
 - Presència al govern de la "família" catòlica.
 - Aprovació del **Fur dels Espanyols** (juliol /1945)
 - Llei de Referèndum. (1945)**

- El 1947 es celebrà un referèndum per aprovar **la Llei de Successió**.

- ↳ {
 - Espanya es convertí en una monarquia.
 - Franco nomenat **Cap de l'Estat** vitalici, amb capacitat d'anomenar el nou monarca

2.4. La guerra freda i el final de l'aïllament internacional (1951-1959)

- L'anticomunisme del règim atorgà un nou paper internacional a l'Espanya franquista.
- El 1950 l'ONU anul·là l'aïllament diplomàtic del règim espanyol.

- El 1953 els Estats Units signaren el **pacte de Madrid** {
 - Bases nord-americanes.**
 - Ajuda militar i econòmica.

- El 1953 es firmà el **concordat** amb el **Vaticà**. {
 - Monopoli educatiu.
 - Espanya es defineix com un Estat catòlic
- El 1955 Espanya fou admesa a l'**ONU**

L'oposició entrà en crisi a finals dels quaranta per la repressió i pel reconeixement internacional del règim.

- El 1951 es produí una important vaga d'usuaris de tramvies a Barcelona.

- A la dècada dels cinquanta. {
 - Renuncia a la pràctica violenta (PCE).
 - Substitució generacional dels membres de l'oposició.
 - Actuacions dins les universitats i els sindicats franquistes.
 - Aparició d'una nova oposició entre els sectors progressistes

- El règim franquista endurí la repressió. {
 - Llei contra el bandidatge i el terrorisme (1958)
 - Llei d'ordre públic. (1959)**

2.5. La política econòmica i social durant el primer franquisme: l'autarquia.

- Durant els anys quaranta, Espanya conegué una etapa de forta crisi econòmica
- Reducció del nivell de vida (la població espanyola no va recuperar fins 1953 la renda per càpita de 1935)

Autarquia {

- Autosuficiència es devia fonamentalment a motivacions polítiques.
- Reducció fins al mínim de les importacions de productes estrangers.
- L'Estat practicà un **intervencionisme** que fou molt marcat en el sector industrial.
- L'Estat regulava preus i salaris i fixava les distribucions de primeres matèries a les indústries.
- El 1941 es creà l'**Institut Nacional d'Indústria (INI)**.
- Potenciació dels sectors estratègics (mineria, siderúrgia, armament).
- Feblesa del sector de fabricació de béns de consum.
- Fixació dels preus dels productes bàsics i control de la seva distribució.

↓

Conseqüències: {

- Disminució del nivell de vida a causa del desequilibri creixent entre preus i salaris.
- Empobriment i misèria de les capes populars i obreres.
- Enriquiment d'empresaris, funcionaris corruptes i estraperlistes.
- Manca de productes bàsics i aliments.
- Aparició del **racionament** dels productes bàsics. (1939-1951)
- Aparició de l'**estraperlo** i de l'adulteració de productes.

Política laboral {

- Prohibició dels sindicats de classe.
- Prohibició del dret de vaga.
- Regulació de salaris per part de l'Estat suprimint la negociació col·lectiva.
- Afiliació obligatòria a la **Central Nacional Sindicalista (CNS)**, **sindicat vertical oficial**

Control i model social {

- Direcció "paternalista" del poble espanyol.
- Adoctrinament polític de la societat. {
 - Classes en Formació política.
 - Mitjans de comunicació al servei de la propaganda.
 - Sección Femenina* i *Frente de Juventudes*
- Imposició d'una moral catòlica puritana i tradicionalista.
- Relegació de la dona {
 - a la simple condició de mare, sempre sotmesa a l'home.
 - com mestressa de casa dedicada a les feines de la llar.
 - pel masclisme: criminalització de l'adulteri comès per les dones...
 - en la dificultat per accedir a una feina remunerada.

3. L'ERA DE LA TECNOCRÀCIA I DEL CREIXEMENT ECONÒMIC (1959-69).

3.1. Institucionalització definitiva del règim.

- Entre 1959 i 1969, Espanya va conèixer una important modernització econòmica.
- Acompanyada d'unes importants transformacions socials i culturals però no d'una real obertura política.
- El règim introduí reformes polítiques per assegurar la seva continuïtat adaptant-se als canvis socials.
 - **Llei Orgànica de l'Estat (1966)**

}	Mantenia el caràcter autoritari del règim
	Volia assegurar la pervivència del règim després de la mort del dictador.
	Elecció d'un terç dels procuradors a Corts per part dels caps de família.
 - **Llei de Premsa** que suprimia la censura prèvia (1966).
 - **Llei de llibertat religiosa** que tolerà el culte i la pràctica d'altres religions (1967).
- Obertura internacional: integració al FMI, al Banc Mundial i l'OCDE. Es negà l'entrada a la Unió Europea.
- Descolonització de Guinea Equatorial (1968) i del Marroc espanyol: el Riff (1956) i Ifni (1969).

3.2. L'oposició a la fase tecnocràtica.

- El 1962 diferents opcions polítiques d'oposició participaren al Congrés de Munic.
- Destacades mobilitzacions de protestes dels estudiants universitaris: demanda de democràcia i llibertat.
- La penetració d'elements comunistes en els sindicats verticals va originar la formació de **CCOO**.
- Va sorgir una oposició armada de caire terrorista: el FRAP i l'ETA.
- El règim creà **tribunals d'ordre públic TOP** (1963) per tal de reprimir les manifestacions de l'oposició.

3.3 El creixement econòmic.

- El 1957 es produeix l'ascens al govern dels anomenats "**tecnòcrates**" vinculats a l'**Opus Dei**.
- Els tecnòcrates (**López Rodó, Navarro Rubio...**) pretenen liberalitzar l'economia, acabant amb l'autarquia.

- El 1959 s'aprovà el **pla d'estabilització i liberalització**:

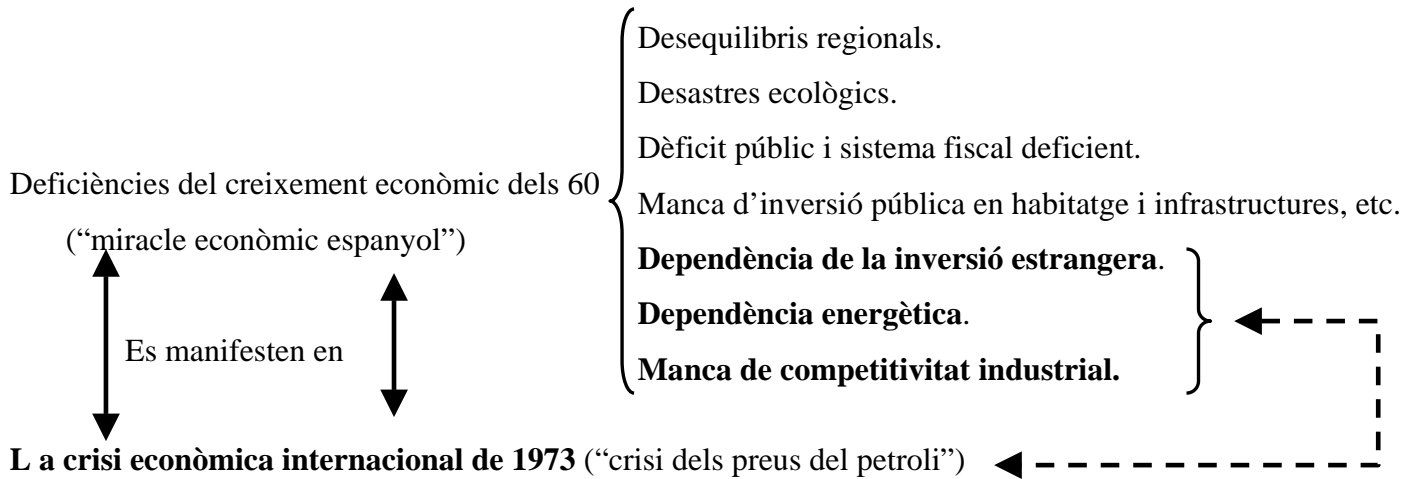
- Devaluà la pesseta.
- Eliminà els controls de l'Estat sobre la indústria i es suprimí el racionament.
- Liberalitzà el comerç i facilità la inversió estrangera.
- Van créixer les importacions i es recuperà la renda per habitant.
- El sector industrial conegué un creixement important per l'augment de la inversió privada.
- Es mantindran altes taxes d'inflació, elevat dèficit en la balança comercial i manca de divises.
- Es varen donar els **plans de desenvolupament** industrial.

- A partir de l'any 1963 s'inicià un **espectacular creixement econòmic i transformacions importants**:

- La societat espanyola deixà de ser principalment agrària per predominar el sector industrial i el terciari.
- Èxode rural a les ciutats (un milió). Provocà un creixement desordenat de les grans ciutats. (Barraquisme)
- L'excedent poblacional ó espanyol va optar per l'emigració (uns dos milions d'espanyols).
- S'inicià l'afluència del turisme europeu.
- La balança de pagament s'equilibrà per les divises de l'emigració, el turisme i les inversions estrangeres.
- La població espanyola va poder accedir al consum.
- La societat espanyola es transformà per l'influència exterior i per les modernitzacions a les formes de vida.

4. FINAL DE LA DICTADURA (1969-1975).

4.1. El final del creixement i l'inici de la crisi econòmica.

- La inflació es disparà (El 1975 arribà al 18,7%)
- Augment del dèficit pressupostari i el de la balança comercial .
- Increment de l'atur.
- A les Illes Balears, la crisi afectà el turisme: tancament d'hotels i augment de l'atur a l'hoteleria i construcció.

4.2 El creixement de l'oposició.

- La crisi econòmica coincidí amb el declivi físic del dictador.
- L'oposició augmentà la seva pressió amb vagues, manifestacions i comunicats.
- a) L'Església catòlica es distancià del règim.
- b) S'incrementen les accions armades i violentes
 - ETA assassinà a **Carrero Blanco** (*Operació Ogro*) des/1973
 - Accions del **FRAP** i d'elements anarquistes.
- c) El moviment obrer (CCOO i UGT i USO) augmentaren les vagues i manifestacions.
- d) Un grup molt petit de militars impulsà la Unió Militar Democràtica –**UMD**–.
- e) Intensificació de les reclamacions nacionalistes.
- f) Augment de les protestes estudiantils a les universitats.
- g) Els grups d'oposició democràtica en la clandestinitat iniciaren una estratègia d'unitat:

Junta Democràtica d'Espanya (juliol de 1974)
PCE (Santiago Carrillo)

Plataforma de Convergència Democràtica.
PSOE (Felipe González)

- Formació d'un govern provisional.
- Llibertats democràtiques (vot, associació, reunió...)
- Amnistia per als presos polítics.
- Legalització de tots els partits polítics.
- Llibertats sindicals (dret de vaga, sindicació lliure...)
- Dret a l'autonomia de Catalunya, el País Basc i Galícia.

- El règim endurirà la repressió
 - Judicis de Burgos** (1970): condemnats a mort membres d'ETA.
 - Procés 1001** contra dirigents de CCOO (M. Camacho i altres).
 - Execucions: l'anarquista Salvador Puig i Antic.
 - Terrible contundència de la policia en les manifestacions.

5. LA CRISI DEL RÈGIM I LA MORT DE FRANCO.

- La salut de Franco es va deteriorant de manera pronunciada.
- L'home fort del règim Carrero Blanco representà la línia més tradicionalista i conservadora del règim.
- Als darrers anys del règim es van formant dues línies enfrontades:

- a) Immobilistes.** (*Búnker o ultre*). Sector molt conservador partidari del manteniment del franquisme.
- b) Oberturistes.** Partidaris d'una certa obertura i evolució política del règim.

- Juny/1973: l'almirall Luís Carrero Blanco serà nomenat President del Govern.
- Desembre/1973: Carrero Blanco va ser assassinat per ETA. (Operació *Ogro*)
- Nomenament d'un nou govern presidit per **Arias Navarro**

- Arias Navarro oscil·là entre

{	oberturistes	{	Vagues idees liberalitzadores: “ <i>espíritu del 12 de febrero</i> ”
			Augmentà la tolerància informativa. (Pio Cabanillas)
	immobilistes	{	Llei antiterrorista (agost de 1975).
			Execucions al 1974 i 1975.
			Estat d'excepció al País Basc...

- L'estiu de 1974 la salut de Franco empitjora notablement.

- Afusellament de 5 membres de FRAP i ETA

{	(setembre/1975)	{	Fortes protestes internacionals.
			El règim torna a quedar aïllat. Retirada d'ambaixadors.
			Manifestacions d'exaltació i suport a Franco.

- **Crisi del Sàhara**

{	(novembre/1975)	{	Naixement del <i>Front Polisari</i> . (1973)
			Espanya acceptà un referèndum per l'autodeterminació del Sàhara.
			El Marroc organitzà la <i>marxa verda</i> .
			Espanya lliurà el Sàhara occidental i el Marroc i Mauritània l'ocupà.

- A l'octubre la mala salut de Franco empitjorà fins que **mor el dia 20 de novembre de 1975**.
- Franco deixà un testament on va pretendre la continuïtat del règim.

**Espanya inicià una complexa etapa de transició cap a la democràcia
basada en l'autodisolució de les estructures del règim,
el pactisme i l'enteniment de mínims de les diferents forces polítiques.**